

BIL516 - Oyun Teorisi ve Uygulamaları

Tercihler ve Faydalar

Feyza M. Hafızoğlu
fmhafizoglu@ticaret.edu.tr

Bilgisayar Mühendisliği Bölümü
İstanbul Ticaret Üniversitesi

Ajanda

Temel Kavramlar

Fayda Teorisi (Utility Theory)

İşbirlikçi Olmayan Oyun Teorisi (Non-cooperative Game Theory)

Self-interested Agents (Menfaatçi Etmenler)

Agent (Etmen):

Ortamını sensörler aracılığıyla algılayan ve aktüatörler aracılığıyla (hedefleri doğrultusunda) bu ortama etki eden özerk bir varlık.

- ▶ Self-interested agent ne demektir?
  - ▶ Başkalarına zarar veren demek değil
  - ▶ Sadece kendini düşünen demek değil
  - ▶ Dünyanın durumları arasından memnun olduğu durumları belirten kendi tanımları vardır ve eylemleri bu tanımla motive edilir.

Tercihler

Tercih İlişkisi (Preference Relation):

Oyuncu i 'nin bir sonuç kümesi, O , üzerindeki tercih ilişkisi ikili bir ilişkidir. $\succsim_i$ ile ifade edilir.

$x, y \in O$, oyuncu i :

► $x \succsim_i y$: x 'i y 'ye tercih eder ya da tarafsızdır (weakly prefers)

► $x \succ_i y$: x 'i y 'ye tercih eder (strictly prefers)

$$x \succ_i y \iff x \succsim_i y \text{ and } y \not\succsim_i x$$

► $x \approx_i y$: x ve y arasında tarafsızdır (indifferent)

$$x \approx_i y \iff x \succsim_i y \text{ and } y \succsim_i x$$

Tercih İlişkisi

- Tercih ilişkisi, $\succsim$, aşağıdaki özellikleri sağlamalıdır:

Tam (Complete) $\forall x, y \in O$ için $x \succsim y$ ya da $y \succsim x$.

Yansıyan (Reflexive) $\forall x \in O$ için $x \succsim x$.

Geçişken (Transitive) $x \succsim y$ ve $y \succsim z \implies x \succsim z$.

Fayda Teorisi (Utility Theory)

- ▶ Alternatifler arasındaki tercih derecesini **nicelleştirir**
- ▶ **Belirsizliğin** tercihler üzerindeki etkisini açıklar

Fayda fonksiyonu (Utility function):

O , sonuçlar kümesi ve $\succsim$ bir tercih ilişkisi olsun. $u : O \mapsto \mathbb{R}$ fonksiyonu, $\succsim$ tercih ilişkisini ($\forall x, y \in O$) temsil eden fayda fonksiyonudur,

$$x \succsim y \iff u(x) \geq u(y)$$

- ▶ **Decision-theoretic rationality:** Faydayı maksimize edecek eylemde bulunmak

Örnek Tercih İlişkisi ve Fayda Fonksiyonu

- ▶ Gezi alternatifleri: Orman, Deniz, Çiftlik
- ▶ Ali'nin haftasonu gezisi için tercih ilişkisi:

Çiftlik $\succsim_A$ Orman

Orman $\succsim_A$ Çiftlik

Orman $\succsim_A$ Deniz

Çiftlik $\succsim_A$ Deniz

- ▶ Çiftlik $\approx_A$ Orman $\succsim_A$ Deniz $\iff u_A(\text{Ç}) = u_A(\text{O}) \geq u_A(\text{D})$
- ▶ Mesela $u_A(\text{Ç}) = u_A(\text{O}) = 5$ ve $u_A(\text{D}) = 3$

Oyun Teorisi

İşbirlikçi Olmayan Oyun Teorisi Rasyonel ve self-interested etmenler arasındaki etkileşimin matematiksel olarak incelenmesi

- ▶ Çoğunlukla etmenlerin çıkarlarının çakıştığı durumlarla ilgilense de bu durumlarla sınırlı değildir
- ▶ Esas model, kendi çıkarlarının peşinden giden bireylerdir

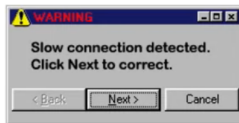
İşbirlikçi Oyun Teorisi Esas model, takımlar/gruplar/koalisyonlardır

Oyun Tanımı

- ▶ Sonlu, n-kişili oyun: $\langle N, A, u \rangle$
  - ▶ N , n **oyuncudan** oluşan sonlu bir kümedir, i indisli
  - ▶ $A = \langle A_1, \dots, A_n \rangle$ her bir oyuncu için bir dizi **eylem kümesi**
    - ▶ $a \in A$ bir **eylem profili**
  - ▶ $u = \langle u_1, \dots, u_n \rangle$ her bir oyuncu için **fayda fonksiyonu**:
 $u_i : A \mapsto \mathbb{R}$
- ▶ 2-oyunculu oyun **matrisi**:
  - ▶ satır oyuncusu oyuncu #1, sütun oyuncusu oyuncu #2
  - ▶ satır eylemleri $a \in A_1$, sütun eylemleri $a' \in A_2$
  - ▶ elemanlar sonuçlardır (her bir oyuncu için fayda değerleri)

TCP Geri Çekme Oyunu (Backoff Game)

- ▶ Paketlerinizi doğru uygulanmış TCP (“geri çekilme” mekanizmasına sahip) kullanarak mı göndermelisiniz yoksa hatalı bir uygulama (“geri çekilme” mekanizmasına sahip olmayan) ile mi?
- ▶ Bu durumu iki oyunculu bir oyun olarak düşünün:
  - ▶ her ikisi de doğru bir uygulama kullanırsa: her ikisi de **1 ms** gecikme alır
  - ▶ biri doğru, biri hatalı: doğru için **4 ms** gecikme, hatalı için **0 ms**
  - ▶ ikisi de hatalı: her ikisi de **3 ms** gecikme alır.

Matris Formda Oyunlar: TCP Backoff Game

Eylemler: **Doğru** TCP protokolünü kullanmak, **Hatalı** TCP protokolünü kullanmak

		Oyuncu #2	
		D	H
Oyuncu #1	D	$(-1, -1)$	$(-4, 0)$
	H	$(0, -4)$	$(-3, -3)$

Mahkum İkilemi (Prisoner's Dilemma)

- Eylemler: **S**essiz kalmak, **İ**hanet etmek (Diğer oyuncuyu suçla)

		Oyuncu #2	
		<i>S</i>	<i>I</i>
Oyuncu #1	<i>S</i>	$(-1, -1)$	$(-3, 0)$
	<i>I</i>	$(0, -3)$	$(-2, -2)$

Tam Rekabet Oyunları (Games of Pure Competition)

- ▶ Kesinlikle iki oyuncu olmalı (aksi takdirde tam olarak zıt çıkarılara göre eymel alamazlar)
- ▶ Tüm eylem profilleri için $a \in A$, $u_1(a) + u_2(a) = c$, c sabit bir değer
  - ▶ Özel durum: Sıfır toplamlı oyunlar (zero sum games)
- ▶ Bu nedenle yalnızca bir oyuncu için fayda fonksiyonu saklamamız yeterli
  - ▶ Bir anlamda tek-oyunculu bir oyun

Matching Pennies

- ▶ Birinci oyuncu **uyumlu** olmak isterken; diğeri **uyumsuz** olmak istiyor.
- ▶ Eylemler: Yazı, Tura

		Oyuncu #2	
		<i>Yazı</i>	<i>Tura</i>
Oyuncu #1	<i>Yazı</i>	$(1, -1)$	$(-1, 1)$
	<i>Tura</i>	$(-1, 1)$	$(1, -1)$

Taş-Kağıt-Makas

- Eylemler: Taş, Kağıt, Makas

		Oyuncu #2		
		<i>Tas</i>	<i>KagIt</i>	<i>Makas</i>
Oyuncu #1	<i>Tas</i>	(0, 0)	(-1, 1)	(1, -1)
	<i>KagIt</i>	(1, -1)	(0, 0)	(-1, 1)
	<i>Makas</i>	(-1, 1)	(1, -1)	(0, 0)

Battle of Sexes

- ▶ Farklı istekleri olan iki oyuncunun koordinasyon oyunu.
- ▶ Eylemler: Stravinsky, Bach

		Oyuncu #2	
		<i>Stravinsky</i>	<i>Bach</i>
Oyuncu #1	<i>Stravinsky</i>	(3, 2)	(0, 0)
	<i>Bach</i>	(0, 0)	(2, 3)